

EUROPEAN CITIZENS' PANEL
Tackling Hatred in Society

Eiropas pilsoņu paneļdiskusija “Pret naidu sabiedrībā”

Pirmās sesijas kopsavilkums

[2024. gada 5.-7. aprīlis]

Dažos vārdos...

Aizkustinoša un daudzsološa pirmā sesija

Kā ES var cīnīties pret naidu sabiedrībā? Kādi ir tā virzītājspēki un cēloņi? Un kā mēs kopīgi varam vērsties pret to? Trijās nedēļas nogalēs uz šiem sarežģītajiem jautājumiem centīsies atbildēt 150 pēc nejaušības principa atlasīti ES pilsoņi, ko būs sapulcinājusi Eiropas Komisija. Pašās beigās pilsoņi iesniegs kompleksu ar ieteikumiem, kas Eiropas Komisijai palīdzēs cīņai pret naidu izstrādāt stratēģijas.

Šīs jaunās pilsoņu paneļdiskusijas pirmā sesija notika no 5. līdz 7. aprīlim Briselē. Eksperti un pilsoniskās sabiedrības locekļi bija uz trīs dienām sanākuši dalīties pieredzē un zināšanās par šo tematu. Šīs pirmās nedēļas nogales mērķis bija izveidot labāku izpratni par naidu un tā ietekmi uz cilvēkiem un mūsu sabiedrību. Dalībnieki no 27 ES dalībvalstīm diskusijā iepazīstināja ar savu atšķirīgo nacionālo un kultūras kontekstu, kā arī savu personīgo pieredzi. Arī šie aizkustinošie un godīgie stāsti bija elementi, kas šo pirmo paneļdiskusiju darīja atšķirīgu no citām.

Ko mēs varam mācīties no pirmās sesijas?

1. diena: Saprast naida izpausmes

“Vēlamies Jūs jau no paša sākuma iesaistīt politiskajā diskusijā,” piektdien apsveicinoties ar pilsoņiem, teica Komunikācijas ģenerāldirektorāta (COMM ĢD) ģenerāldirektore **Dana Spinante**.

“Jūs pārsteigs gan tas, cik daudzveidīgas bija atbildes, gan tas, cik sarežģīti jautājumi radās,” turpināja priekšsēdētāja vietnieces Dubravkas Šuicas biroja vadītājs **Kolins Skikluna**. Tiešām, Tiesiskuma un patērētāju ģenerāldirektorāta ģenerāldirektore **Ana Galego Torresa** uzskata, ka naida problēmas var risināt ar iedzīvotāju līdzdalību. *“Mums vajadzīgi jūsu viedokļi, lai mēs par dažādiem jautājumiem spētu domāt dažādos aspektos. ES ir Savienība, kas uzskata par vērtību cilvēktiesību ievērošanu un cieņu pret cilvēkiem, kuri pieder pie minoritātēm. Mēs vēlamies cienīt ikviena viedokli, tāds ir mūsu sociālais līgums un*

tas mūs dara par eiropiešiem.”

Paneļdiskusijā kopā ar Zināšanu komitejas locekļiem tālāk naidis tika pētīts dažādos aspektos – psiholoģiskā, socioloģiskā un juridiskā.

Naidis nav tikai doma...

Londonas Universitātes psiholoģijas profesors **Mans Dzakis** par vienu no uzdevumiem uzskata – jo īpaši ar emociju apzināšanās starpniecību, – atklāt, “kāpēc” mēs spējam just naidu. Klīniskais

psihologs **Aruns Mansuhani**, kura specializācija ir psiholoģiskas traumas, norādīja, ka mēs sevi definējam caur attiecībām ar citām grupām, sevi nošķirot atstatus. Šāda diferenciacija, kuras pamatā ir dažādi aizspriedumi, var pavērt ceļu uz diskrimināciju.

Naidis ir sistēmisks

Eiropas Parlamenta rasisma apkarošanas un daudzveidības sadarbības grupas koordinatore **Jeļena Jovanoviča** stāstīja par stigmatizāciju, ko piedzīvojusi kā romiem piederīgs indivīds. Redingas Universitātes Sociolingvistikas profesors **Federico Falopa** akcentēja valodas izšķirīgo nozīmi mūsu pasaules redzējuma veidošanā. Ikdienas valodā daudzi izteiksmes līdzekļi vairo naidu: no tiešiem rasistiskiem lamuvārdiem līdz atciltvēciskojošām metaforām un šķietami nevainīgiem, bet lēni inficējošiem izteikumiem: tie spēj nostiprināt tādus nesaskaņas sējējus jēdzienus kā “mēs” – pret “viņiem”.

Kā reaģēt juridiski?

Neatkarīga žurnāliste un autore **Nezrine Slavī**, kura galvenokārt nodarbojas ar sociālajiem medijiem, pievērsās naida paušanai kā globālai parādībai, kas sniedzas pāri pār sabiedriskām šķirām. Viņa pievērsās interneta kultūrai, konkrētāk, kiberbulīngam, un jautājumam par algoritmiskiem aizspriedumiem, kuri spoguļo sabiedrībā esošu diskrimināciju. *EQUINET* (Eiropas Līdztiesības iestāžu tīkla) tieslietu un rīcībpolitikas speciālists **Daris Luiss-Recio** naida noziegumus un to biežās nepaziņošanas faktu aplūkoja no juridiskā viedokļa. Šī satraucošā tendence būtiski apdraud demokrātijas veselumu.

2. diena: Naida virzītājspēku definēšana

Sestdien pilsoņu pārstāvji tika sadalīti 12 mazākās grupās, kurām bija jāpievērsās galvenajiem naida virzītājspēkiem un cēloņiem mūsdienu sabiedrībā. Katras diskusijas saturs joprojām ir konfidenciāls, tomēr tālākais kopsavilkums atspoguļo vairākus svarīgus un atkārtoti nosauktus faktorus, kas parādījās visās grupās.

“Vajadzība piederēt” un “bailes no nezināmā”

Viens no cilvēka dabas pamatelementiem ir iedzimtā vēlme piederēt pie kādas sociālas grupas. Vientulības radīta izolētība, traumējoši bērnības notikumi, audzināšana un vispārīgā dzīves pieredze veicina dziļu atsvešinātības sajūtu. Covid-19 pandēmija uzsvēra, kā bailes no nezināmā un izolētība spēj pastiprināt nodalītības sajūtu, cilvēkus virzot pretī ekstrēmistiskām ideoloģijām un radikalizācijas riskam, un tādējādi veicinot naidīgumu pret citiem. Turklāt trausls sociālekonomiskais stāvoklis ne vien izvirza priekšplānā neaizsargātību, bet arī pastiprina bailes, jo īpaši no migrantiem un minoritātēm, palīdzot veidot atstumtības un naida ciklu.

Politiķu un politisku diskusiju loma

Svarīga nozīme naida veicināšanā ir politiķiem, kuri bieži vien pienācīgi nerisina minoritāšu vajadzības un kristalizē pret tām vērstu naidīgumu. Nacionālistu un populistu diskurss rada sarežģītu problēmu daudzās valstīs, pat ja tā klātbūtne var nebūt vienlīdz nozīmīga visās ES dalībvalstīs. Naida runa politiķiem kalpo par ērtu instrumentu, ar kuru tie var sasniegt savus mērķus, arī vēlēšanu mērķus, novedot pie politiskā diskursa pārmērīgas vienkāršotības. Šī tendence naida runu ievirzīt diskursa pamatstrāvē balstās uz daudzu Eiropas iedzīvotāju nezināšanu un bailēm no nezināmā, kuras vēl vairāk šķeļ sabiedrību un pastiprina polarizāciju.

Kiberbulings, anonimitāte un maldinoša informācija sociālajos medijos

Ļoti svarīga nozīme naida runas vairošanā ir sociālo platformu nodrošinātajai anonimitātei. Šiem tīkliem ir divējāda funkcija: tie ir maldināšanas un dezinformācijas starpnieki, un īpaši pret sievietēm – kuras internetā stipri saskaras ar vajāšanu – vērstu stereotipu izplatītāji. Piederības sajūtu meklējoši jaunieši, visticamāk, būs gan naida runas un internetā īstenotas vajāšanas dalībnieki, gan tiešie upuri. Problēmu, kas saistīta ar vēšanos pret nepatiesu un nepārbaudītu informāciju, pastiprina algoritmiskas neobjektivitātes, kuras rada atbalss kameras jeb burbuļus, kas mums atpakaļ atbalso pašu viedokļus, tādējādi mazinot saskari ar daudzveidīgiem skatījumiem.

Ekonomiskā un sociālā nevienlīdzība kā naida katalizators

Kā svarīgs naida eskalācijas katalizators darbojas ekonomiska lejupslīde un sociālekonomiska nevienlīdzība, kuras veicina sajūtu, ka ir atņemtas balsstiesības. Vispārīga neapmierinātība kopā ar uzskatu, ka vidusšķira nes nesamērīgu daļu krīzes sloga, turklāt saskaroties ar pārmērīgiem nodokļiem, baro aizvainojumu. Šī neapmierinātība var pārvērsties naidā, kas vērstas pret dažādām grupām, arī pret politiķiem, kuri tiek uzskatīti par nespējīgiem, pret lieluzņēmumiem un pret migrantiem.

Kultūrmantojums, vēsturiskais mantojums un to tālāknodošana

Neuzticēšanās citam pret citu nav tikai ārējs jautājums; tā arī caurvij Eiropas sabiedrības struktūru, veidojot plaisas. Tā vietā, lai izkoptu sajūtu, ka mūsu izcelsmes daudzveidīgums ir vērtība, ir tendence no paaudzes paaudzē nodot neuzticēšanos cits citam. Šī neuzticēšanās tendence bieži vien ir vienkāršāka nekā labvēlīga attieksme pret "citu": mūsu mantojuma slāņi, kas ir bagāti ar vēsturiskiem vēstījumiem, kuros ir arī tādi konflikti kā kari, pie mums nonāk dažādā veidā: formālā izglītībā, ar ģimenes stāstiem un ar politisku retoriku. Šie vēstījumi var veidot uztveri un attieksmi, sašķeltību dažkārt pastiprinot, nevis pārvarot. Pat vēl šodien nav manāma aizrautība noteikt, kas Eiropas pilsoņus satur kopā.

3. diena: Dalīšanās un liecības

Svētdien pieci runātāji 150 pilsoņu priekšā savos stāstos liecināja, kā krituši par upuri diskriminācijai izcelsmes, dzimuma, ādas krāsas, reliģijas vai fiziskas invaliditātes dēļ.

Daži stenogrammu izvilkumi: *“Ir ļoti svarīgi pieņemt subjektīvu skatījumu uz naidu, lai būtu iespējams atklāt vardarbību, par kuru tas liecina. Tāda pieeja ne vien padziļina mūsu izpratni, bet arī palīdz mums izstrādāt rezultātīvus risinājumus vardarbības izskaušanai,”* žurnāliste un autore **Nezrine Slavī**.

“Cilvēki ar invaliditāti bieži saskaras ar neizpratnes sienu tādā veidā, ka kompetentās iestādes viņus ne vienmēr uztver nopietni. [...] Ir pilnīgi nepieciešams mainīt mūsu skatījumu uz invaliditāti un to, kā par to runājam, lai veicinātu iekļaujošāku un cieņpilnāku sabiedrību,” Eiropas Neatkarīgas dzīves tīkla rīcībpolitikas un kustības atbalsta speciālists **Kamils Gungors**.

“Antisemitisms ietver ne vien agresiju un slepkavības, bet arī dažādas pakāpes, to skaitā stereotipus, aizspriedumus un noniecinošu diskursu. Tas dzemdina dziļu vientulību, noved pie ierašanās sevī un saģūsta negatīvā apburtā lokā.” **Saša Gutmans**, kādreizējais Beļģijas Ebreju studentu savienības (UEJB) prezidents (2019-2023).

“Šāda veida rasisms sakņojas tālā pagātnē, koloniālajā laikmeta, kurš nesa bagātību Eiropai, ASV un Tuvajiem Austrumiem. Mentalitāte mainās pārāk lēni. (...) Par spīti tam visam, es nezaudēju cerību, jo jūs esat šeit un jūs būsiat rīcības sabiedrotie.” **Mireija Šusi-Robēra**, beļģu rakstniece, izglītotāja un “asociatīvā” pētniece.

“Mums gan var neizdoties radīt no naida brīvu ideālu pasauli, bet mēs varam izveidot pasauli, kurā atstumtība un naidi nedominē un kurā atstumtību ir iespējams likvidēt,” tā **Fabians Vihmans**, kas darbojas grupā EXIT Germany. Grupa paredzēta cilvēkiem, kuri vēlas pamest galēji labo aprindas. Vikmans sniedz atbalstu šādā aiziešanā.

“Vaicāsim sev, ko mēs nezinām, ka nezinām,” izsaucās organizācijas CEJI izpilddirektore **Robina Šlafani**. Emocionāli uzlādētā rīta noslēgumā Tieslietu un patērētāju ģenerāldirektorāta (JUST ĢD) rīcībpolitikas speciālists **Tomāzo Kjamparīno** norādīja: *“Esam pavirzījušies uz priekšu: šķiet, ka no kakofonijas esam pārgājuši uz kaut ko harmoniskāku... turpināsim lolot šo mūziku!”*

Lai noskatītos svētdienas sanāksmes videoierakstu,

Jautājumi un atbildes ar Petru (19) no Ungārijas

Kāpēc piedalīties šajā paneldiskusijā?

“Sākumā es šaubījos, vai nākt, biju ļoti skeptiski noskaņota, bet tad sapratu, ka tā ir lieliska iespēja izpaust sevi un paust savus uzskatus. Esmu ebrejiete, un Ungārijā ir daudz antisemitisma, daži cilvēki ir atklāti rasistiski un ir noskaņoti pret *LGBTQ+*, vēlējos runāt par stāvokli Budapeštā, no kurienes esmu.”

Kā viedokļu apmaiņa risinājās?

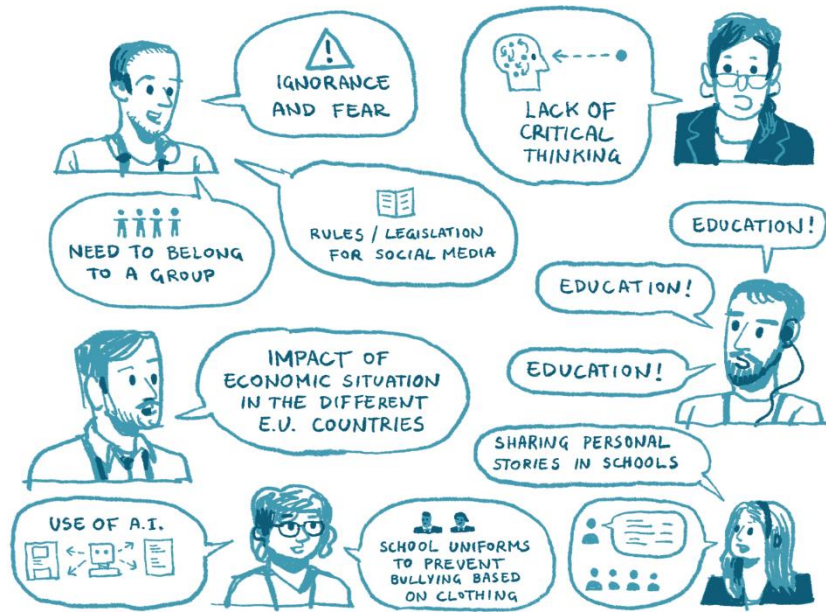
“Manā darba grupā bija cilvēki no Ungārijas, Īrijas, Francijas un Polijas. Mēs runājām par stāvokli Ungārijā un cita starpā par draudiem sievietēm sociālajos medijos. Sociālajos medijos sievietes tiek attēlotas realitātei neatbilstošā veidā, taču tiek konfrontētas ar sabiedrības iztēlojumu par to, kādas ir sievietes vai kādām viņām vajadzētu būt, un tas ir ļoti grūti.”

Kas jums pēc šīs nedēļas nogales paliks atmiņā visspilgtāk?

“Svētdienas liecības bija ļoti spēcīgas, Mireijas un Sašas liecības par rasismu un antisemitismu bija ļoti aizkustinošas un mani skāra patiešām dziļi. Šī paneldiskusija ir starptautiska telpa, kurā ir pārstāvētas visas ES valstspiederības un kurā var saprast dažādus viedokļus un uzskatus un no tiem mācīties. Ir ļoti svarīgi citam no cita mācīties un turpināt pieaicināt arvien vairāk viedokļu, turpināt uz klausīt un apspriest arvien jaunus viedokļus par naida tēmu.”

Nedēļas nogale ilustratora skatījumā

Silvēns ir grafisks atbalstītājs, kas paneldiskusiju attīstību tver vizuāli. Zemāk sniegti viņa iespaidi par svētdienas diskusiju:

Atgādne: visu trīs sesiju mērķi

- **1. sesija, 5.7. aprīlis:** Izveidot vienotu izpratni par naidu un par pilsoņu paneļdiskusijas tvērumu. Emociju un naida uztveres inventarizācija, arī mijiedarbe ar ārējiem runātājiem, liecībām un ekspertiem un viņu uzklauššana. Apzināt dažādus naida cēloņus un virzītājspēkus, kā arī potenciālās darbības jomas, kurās iespējams vērsties pret naidu sabiedrībā.
- **2. sesija, 26.28. aprīlis:** Turpinot 1. sesijas darbu, pilsoņi izstrādās idejas par to, kā vērsties pret problēmu, ko rada naidis sabiedrībā. Šīs idejas var uzskatīt par ieteikumu projektiem.
- **3. sesija, 17.19. aprīlis:** Pilsoņi šīs idejas un ieteikumus ar pieredzējušu koordinatoru, pilsoniskās sabiedrības resursu personu un satura ekspertu atbalstu pilnveidos. Galu galā šīs idejas kļūs par galīgajiem ieteikumiem par to, kā vērsties pret naidu Eiropā.